

DELA VSKA

PRAVICA

Glasilo krščanskega delovnega ljudstva

Izhaja vsak četrtek pop.; v slučaju praznika dan poprej — Uredništvo: Ljubljana, Miklošičeva c. — Ne frankirana pisma se ne sprejemajo

Posamezna številka Din 1-50 — Cena: za 1 mesec Din 5-,-, za četrlet Din 15-,-, za pol leta Din 30-,-; za inozemstvo Din 7-,- (mesečno) — Oglas: po dogovoru

Oglasi, reklamacije in naročnina na upravo Miklošičeva cesta (palača Delavske zbornice) I. nadstropje — Jugoslovanska strokovna zveza

Delo!

Vsak delovni dan je praznik žulja in znoja. Skrivnostna človeška delovna sila je tista moč, katera ustvarja in pretvarja vse zemeljske dobrine v dobrobit in obstanek vse človeške družbe.

Delo je najnujnejša življenjska potreba in zato tudi največja gospodarska vrednota. Vsak delavec, ročni ali duševni, ki se podvrača zakonu dela, je najvišji činitelj v človeški družbi. Brez trdega dela bi ne bilo niti elementarnega življenja, niti nobenega napredka. Kakor je delo vrednost nad vse vrednosti, prav tako je delo dožnost za vse! Delati vsak za svoj obstoj, delati za dobrobit svojega bližnjega, za skupnost, iz ljubezni do Boga, to bi si ves svet, vse človeštvo moralo staviti kot najvišjo nalogo.

Danes pa doživljamo, da se delu, tistemu delu, ki ga je ukazal Bog Oče Adamu in vsem njegovim potomcem, hoče vzeti njegova čast in veljavo. Besede: »V potu svojega obraza boš jedel svoj kruh«, se nočejo razumeti, ampak si današnja človeška družba vseh pridobitnih krogov postavlja svoj nauk o delu in po svoje zamišlja delo. Kapitalizem je razdelil človeštvo v dva razreda: v razred delavcev in v razred tistih, ki ne delajo — razred buržujev, kapitalistov. Ljudje iz kapitalističnega razreda imenujejo delo svoje prizadevanje, kako iztisniti iz razreda tistih, ki delajo, čim več, da se oni sami tako izognejo delu. In resnično je tako, da razred delavcev vzdržuje pri življenju razred nedelavcev. Na stotisoče človeških bitij in življenj je tako dan na dan izkoriščanih in uničenih. Ta razred nedelavcev — kapitalistov hoče jesti obilno in najboljši kruh, delati zanj pa ne mara. Zato mora imeti pod komando človeška bitja nižjega in posebnega razreda, da se ona zanj mučijo in ubijajo. V dobi zlatih telet je težko in naporno delo sramota. Tisti, kateri kaj premore, se delu odtegne. Delavec pa je suženj ali pa kaznjeneec. Nekaj stotin ljudi vlada z bičem v roki veliko večino človeštva.

Tisti, kateri je bolj bogat in manj dela, več velja. Vsi se mu klanjajo in uživa vso čast. Tisti, ki so mu pripravljali vse njegovo bogastvo in udobje, so pozabljeni in nepoznani, čeprav se njih obupen krik čuje do neba.

Dajte kruha! Pustite nam živeti! — Nič! — To je sodrga, hujskaška banda, požrešna masa! Hoče nam uničiti naše gospodarstvo. Še bolj jo je treba priviti, da bo pomnila, kedaj se je predrznila dvigniti glavo!

Vse to je dokaz, kako izgublja delo na svojem pomenu in vrednosti, vzporedno s tem pa tudi delavec. Bodisi rudar, tovarniški delavec, kovinar, vinar ali hlapec, njemu se ne pripisuje nobena važnost! Pa je vendar on tisti, ki dela, ki tako rekoč iz nič, iz mrtve stvari vse ustvarja. Z njim se vse začne in pri njem se neha. Pa nima pravice do poštnih plače, ne do odločilne besede, ampak samo oni, ki z vrha komandira, njemu se daje vse priznanje, on edini ima pravico uživati sadove dela.

Razred delavcev mora s svojo močjo priboriti delu tisto upoštevanje, ki mu gre. Zaman bi bilo čakati, da se bodo kapitalisti sami domislili, da nepravilno ravnaajo. Vsi, ki delamo, moramo s skupno organizirano močjo postaviti se v bran za priznanje dela in za oblast onemu, ki ga izvaja. Delu slava, čast, oblast!

Za pravico.

Delo je za človeka nujnost. Postava dela je bila dana od Boga že prvima človekoma v raj in s tem vsemu človeštvu in vsakemu posebej: »V potu svojega obraza boš služil svoj kruh.« Ta postava je bila v novem zakonu potrjena po sv. Pavlu: Kdor ne dela, naj tudi ne je. To se pa ne pravi: nekateri naj delajo in se trudijo, ostali pa naj le nuharijo in naj žive od dela prvih. Naravne dobrine so za vse ljudi, ne samo za nekatere, in vsi ljudje naj pridobivajo te dobrine z delom, s trudom in znojem, ne le nekateri.

Delo in njegova obveznost za vsakega ter naravne dobrine, do katerih imajo vsi pravico, to mora biti temelj vsakega gospodarskega reda. Gospodarski sistem, ki ne sloni na teh dveh činjnicah, ne odgovarja božjemu zakonu, pa tudi ne pravici posameznika in še manj blagostanju celokupnega človeštva.

Današnji gospodarski red ne sloni na principu dela in splošne koristi, ampak je kapitalističen in individualen, temelji na interesu, profitu, obrestovanju, na koristih prav majhnega dela človeštva, izključujoč in zaslužujoč večino, sto in sto milijonsko maso ljudi. Nič čudnega ni, ako ta zaslužjena masa kliče po boljšem, pravičnejšem redu v celotnem svetovnem gospodarstvu. Ta klic je dejanje pravice, dejanje obrambe in mora biti več kot zgolj boj za osebno korist, več kot iz sebičnosti porojena borba, to je in mora biti boj za pravico in koristi vsega človeštva. Ta in tak boj vodi Jugoslovanska strokovna zveza od prvega početka do danes in ga bo vodila še nadalje z vso neizprosno željo.

Boj za pravico in svobodo vseh, prav vseh, posebno pa tistih, ki so najbolj brezpravni, ki trpe največjo in najhujšo krivico, za proletarijat je naš boj. Boj za pravico!

Ali je pravično, da človek, ki dela, rad in pridno dela, ki se trudi na vse načine, da bi naredil še več in še bolje, pa ne zasluži za pošteno hrano in za obleko?

Ali je pravično, da mož, ki se pošteno trudi in še sebi pritrjuje, pa nima, s čemer bi nasitil ženo in otrok?

Ali je pravično, da človek, ki bi rad delal, ki išče dela, zanj prosi, pa delati ne more, ne sme, ker dela — ni?

Ali je pravično, da človek, ki je vse življenje delal, pridno delal in se trudil do onemoglosti, pa na stara leta nima pravice do življenja?

Ali je pravično, da otroci milijonov nimajo in ne morejo imeti potrebne in zadostne hrane, obleke, ne zraka, ne solnca, ne veselja samo zato, ker so otroci delavca, proletarca?

Ali je pravično, da milijoni in milijoni nedolžnih otrok, pridnih žena in poštenih mož telesno in duševno ginevajo in propadajo v vlažnih kletih, mrzlih podstrešjih, v barakah, v podržih

hišah, pod mostovi, po smetiščih, gnojščih, v kanalih samo zato, ker oče in mati ne moreta, res ne moreta dovolj zaslužiti?

Ali je pravično, da nekateri nič ne delajo, ampak samo uživajo in se iz revežev še norčujejo?

Ali je to pravično, da nekateri, ki ne delajo, pa žive v vsem razkošju?

Ali je to pravično, da se nekateri že rode bogati in ostanejo vedno bogati, čeprav ne delajo?

Ali je to pravično, da nekateri posedujejo skoro vse dobrine zemlje, drugi pa nič, in nekateri, ki imajo, ne delajo, tisti pa, ki delajo, vendar ničesar nimajo?

Ali je to pravično, da o vseh dobrinah odločujejo tisti, ki nič ne delajo in ki so vsega razkošja pijani, drugi pa, ki delajo, nimajo pravice in možnosti odločevanja?

Ali imajo res pravico do življenja samo nekateri, drugi pa ne, ali je to pravično?

Ne, in stokrat ne! To ni pravično bilo, to ni pravično danes in to ne bo pravično nikdar! In gospodarski sistem, ki je to ustvaril, ni pravičen, ampak krivičen. In kdor tak sistem podpira, ne služi pravici, ampak krivici. Mi pa hočemo, da zavladava pravica nad krivico, ljubezen nad egoizmom, občestvo nad posameznikom, delo nad kapitalom, človek nad strojem, da vladamo in v gospodarstvu odločujemo vsi in ne le nekateri.

To je v bistvu, v temeljih naš gospodarski program, ki sloni na dolžnosti dela in pravici vsakega človeka do dobrin zemlje, in to ne samo dolžnosti in pravici na papirju, ampak na resnični, dejanski, vsakemu dosegljivi pravici.

Zemlja naj bo last tistega, ki jo obdeluje. Tam pa, kjer gospodarsko stališče zahteva širšo, skupno upravo, tam naj govori delavec, konsument in država. Ni zemlja le v korist enega, ampak vseh; zato naj služi vsem in odločajo naj vsi.

Industrija ni in ne sme biti torišče enega ali prav majhne skupine, ampak vseh: teh, ki delajo (delavci in nameščenci), teh, ki izdelke rabijo (konsumenti) in celokupnosti, ki jo predstavlja država.

Trgovina in obrt ni in ne sme biti molzna krava le za nekatere, ampak tudi tukaj naj odloča skupnost, celota, ker vse to mora služiti skupnosti pod kontrolo celote.

V socializacijo oziroma kooperacijo mora iti naša pot, ker to je pot pravice, pot rešitve. Ne le rešitve za posameznika za en stan, za en narod, za eno državo, ampak za vse stanovce, vse narode in vse države, za vse človeštvo. Cilj naš je: pravica nad krivico, ljubezen nad egoizmom, delo nad kapitalom, človek nad strojem!

Delavstvo v strokovne organizacije!

Vse do zadnjega časa se je delavstvo vyzgajalo v strankarskem duhu, vsled česar ni mogla prodrati v najširše mase delavskega proletarske zavesti. Borba delavstva za svoje uveljavljenje v družabnem življenju se je razblinjala v rogoviljenju v posameznih političnih strankah in nikjer ni prišla do takega izraza, da bi rodila pozitivne uspehe. Ta smer delavskega udejstvovanja ni zahtevala nikake požrtvovalnosti od posameznika, kajti dovolj je bilo, da je izvršil pri volitvah »strankino disciplino«. Končni rezultat pa je seveda ta, da se je odporna sila delavstva zmanjšala in

lavstvo v celoti vedno bolj pogrezalo v milostno odvisnost od kapitalistov, v nestalnost, v revščino, tako da je danes delavec vesel, da more delati pa magari za še tako nizko plačo. Delavstvo si je popolnoma samo krivo sedanjega položaja, saj drugače priti ni moglo. Ako se je delodajalec organiziral in isto tako iskal oporo v skupnosti svojih kolegov, zakaj je ravno delavec, ki nima drugega kot svoje delovne roke, ostal tako brezbrizen napram svojemu položaju. Z razmeroma malenkostnimi prispevki bi si lahko ustvarilo delavstvo številčno in gospodarsko močne strokovne organizacije, katere bi lahko izvojevale marsikatero borbo z večjim uspehom kot so jo sicer.

Nujno je potrebno, da vedno jasno, brez olepšavanja zremo na položaj in v bodočnost. Prav gotovo bomo prišli do pravega zaključka in prave poti, po kateri moramo hoditi, da dosežemo to, kar vsak zaveden in organiziran tovariš in tovarišica hoče. In to je: da bo delavstvo z organizirano močjo prišlo do veljave ne samo v tovarni, ampak v celotni človeški družbi.

Največja hiba delavstva je danes še vedno pač ta, da je večinoma skoro popolnoma brezbrizno za vse, kar se tiče njega kot delavca. Brez vsakega vidnega odpora mu delodajalci lahko zmanjšajo mezdno, pošiljajo na neprosto voljne dopuste, šikanirajo in postopajo z njim kot z brezpravno rajco. Navadno se samo malo godrnja in na vse strani zabavlja, pa konec. Toda od tega nima delavec nobene koristi. Zlasti mlajši delavci kažejo prav malo brige za svojo gospodarsko, delavsko strokovno organizacijo. Prav nič ne misli, kako bo z njim čez nekaj let.

Marsikaj bi bilo drugače, ako bi se delavstvo otrslo svoje brezbriznosti. Čim dalje bomo čakali, tem dalj smo si krivi svoje revščine in obupanosti sami. Rešitev pa je le v skupnosti, v strokovni organizaciji, kjer vse delavstvo nastopa kot en mož, kot mogočna sila, preko katere ne more noben delodajalec in nobena kapitalistična družba. Ta skupnost in moč pa bo pomembna le, ako bo vse delavstvo združeno v enotni strokovni razredni fronti. Zato greši tisti delavec, ki pusti svojih 15 ali 20 organiziranih tovarišev, da se trudijo, kako bi branili delavske koristi pred podjetjem, on pa stoji ob strani in se jim ne pridruži. Tako zadržanje je nedelavsko, netovariško in vredno vse obsodbe.

Veliko se je že organiziralo in so se ustanovile organizacije. Nekaj časa so živele, pa kmalu razpadle samo vsled tega, ker so organizirani takoj zahtevali uspehe. Ker le-teh takoj ni bilo, so organizacijo zopet pustili in životarili po svoji stari navadi, ali pa so iskali na vse strani rešitelja, ki bi jih brez težav pripeljal v deveta nebesa. Uspeh, pridobitev, ki ni izvojevana v požrtvovalni borbi, tudi kmalu gre. Pridobitve delavstva morejo držati le jake organizacije. Ako delavstvo še do danes ni prišlo do tega prepričanja, ga bodo pač morali dogodki v bližnji bodočnosti do tega priversti.

Najostreje graje pa so potrebni isti delavci, ki vidijo v organizaciji le molzno kravo. Organizirajo se le zato, da izkoristijo in izrabijo organizacije kolikor se pač da, da ali čim prej dosežejo kak uspeh ali pa dobijo kako podporo. Ko pa to enkrat dosežejo, ti »divjaki« puste organizacijo in se ne brigajo več zanjo ter čakajo prilike, kedaj jo bodo zopet rabili. Vsem takim pojavom, ki se žal ne redko pojavljajo v organizacijah, je treba napraviti konec. Delavstvo vsak dan bolj izkušaja kaj pomeni zanj njegova strokovna or-

ganizacija. Koliko več bi se pomenila, ako bi bila njena moč dejansko tolika, da bi bila v stanu v celoti uveljavljati

vse delavske zahteve. **To moč pa ji more dati le delavstvo samo! Zato veljaj: Delavstvo, organiziraj se!**

Ljubljanska občina

Mi se do sedaj v našem listu nismo mnogo pečali z ljubljansko občino in z vsemi več ali manj senzacionalnimi dogodki, ki so se dogajali v dvorani ljubljanskega magistrata ali pa sploh v življenju ljubljanske občine. Kolikor smo o ljublj. občini sploh pisali, so bile to samo zadeve mestnih delavcev v čisto strokovnem delu lista. V zadnjih dneh pa so se izvršili v življenju ljubljanske občine važni in pomembni dogodki ne samo za mestno delavstvo, ampak za vse delovno ljudstvo, katero tvori veliko večino prebivalstva Ljubljane.

Od 22. do 24. aprila t. l. je ljublj. obč. svet obravnaval proračun za leto 1929-30. Ne bomo poročali podrobneje o sejah in proračunu samem, saj so vsi časopisi prinašali dolga poročila in govore. Redni proračun znaša 47 milijonov in izredni pa 17 milijonov dinarjev. Skupaj 8 milijonov več kot lani. Delavci in nameščenci v občinskem svetu nimajo pravega zastopstva. Saj so 3 marksisti in 2 krščanska socialista le bolj nekaki opazovalci.

V teku proračunske razprave se je formirala v občinskem svetu neka zelo pestra skupina. Vodstvo te skupine so prevzeli v roke gg. Ivan Hribar, dr. Ravnihar in ing. Sernec. Ta skupina je kritizirala proračun in občinsko gospodarstvo vsestransko. Ne zanikamo, da je bilo v iznešeni kritiki objektivno vzeto tudi precej stvarnih predlogov, katerim more vsak razumen gospodar le pritrditi. Toda na drugi strani se je pokazala celotna ta grupa občinskih svetnikov kot skrajno kapitalistično-reakcionarna, bolj meščanska kot stari takozvani »liberalci«, ki že 25 in več let nosijo čast občinskih očetov. Vsi gospodje obč. svetniki iz te grupe, ki so govorili, so se obregali ob delavske plače, se spotikali nad zakonitimi delavskimi zaupniki, odklanjali delavstvu celo njegovo koalicijsko pravico (t. j. pravico združevanja v delavska društva), na račun delavstva so padali očitki, da je predobro plačano in skoro izenačeno z uradnim, da je naše delavstvo manj vredno od angleškega in nemškega, češ da proizvajajo 25 do 50 odstotkov manj od onih itd.

Delavstvo so branili le njegovi najizrazitejši zastopniki. Obč. sv. Uratnik je dolgo branil interese delavstva in nižjega nameščenstva in svojo obrambo

podprl s številkami. Bridko resnico je povedal, ko je rekel, da celotni obč. svet ne bo nikdar ničesar naredil in to zato, ker ga je strah začeti radikalno reševati socialne probleme ljubljanskih občanov. Obč. sv. Uratnik je namreč predlagal v fin. odboru, da se uvede davščina na hipoteke hišnih lastnikov, ki so profitirali v vojni več kot 450 milijonov dinarjev, kateri predlog pa je bil odklonjen.

Obč. svetnik **Jože Rutar** je izjavil v obrambo delavstva na seji 23. aprila sledeče:

»Navaja se, da je naše delavstvo manj vredno in manj sposobno od drugega. Tako morejo govoriti le ljudje, ki nimajo prav nikakih štikov z delavstvom in ne poznajo slovenskih delavskih razmer. Najenostavnejši dokaz za to, da je naše delavstvo sposobno, je, da naši ljudje v tujini hitro pridejo tudi do vodilnih mest kot preddelavci itd. Torej moremo reči, da tudi naše delavstvo proizvajajo v prav toliki meri kot nemško ali angleško. Dobe se gotovo tudi izjeme. Toda izjeme so ne le med delavstvom, ampak tudi med inteligenco. G. Uratnik je včeraj dejal, da je vsa desnica ploskala reakcionarnemu govoru g. Hribarja, ki se je zaletel v delavske plače. G. Uratnik bo že oprostil, če rečem, da jaz omenjenemu gospodu nisem ploskal. G. Uratnik je tudi omenjal organizacijo mestnih delavcev kot organizacijo bivše SLS. Poudarjam, da je skupina mestnih delavcev strokovna organizacija, včlanjena v Jugoslovanski strokovni zvezi, katera vodi borbo za interese svojega članstva in vseh mestnih delavcev danes prav v istem pravcu kot takrat, ko je bila tu delegacija bivše SLS.«

Na tej seji je prišlo nepričakovano do eksodusa že omenjene skupine obč. svetnikov, 12 po številu z ing. Sernecem in Iv. Hribarjem na čelu. Izjavili so, da nimajo več zaupanja v delo večine in da se zato ne morejo nadalje udeleževati sej obč. sveta. Sklepnost seje pa je nehoče povzročil dr. Ravnihar, ki je pozneje sicer tudi zapustil sejo. Seja se je nadaljevala naslednji dan 24. aprila. Na sejo je prišel bolni prof. Jarc in s tem omogočil sklepnost. Generalna debata o proračunu je bila zaključena že prejšnji večer. Posamezniki so podali le kratke izjave. Obč. sv. Likar je izjavil, da bo

glasoval proti proračunu. Prof. Jarc je naglasil, da je prišel na sejo on in še nekateri tovariši za to, da se ohrani avtonomija Ljubljane, kljub temu da bodo morda padli očitki, da so on in tovariši podkupljeni. Ta korak pa je važen — tako je rekel — radi tega, ker se je iz okolice g. ing. Serneca stavila županu dr. Pucu ponudba, da se ustanovi v Ljubljani nova grupacija, nova stranka z nekaterimi gospodi bivše SLS, pri kateri pa bi bil dr. Korošec izključen. Poudarja, da je treba obč. svetu več gospodarske miselnosti.

Obč. sv. **Jože Rutar** je podal za tem važno izjavo. Glasi se:

Slavni občinski svet!

Ko se glasuje za predloženi proračun, sem jaz v težkem položaju. Proračun naj znači zaupnico večini, njemu poslovanju, sploh občinski politiki, na drugi strani se pa dajejo z občinskim proračunom tudi smernice za poslovanje v bodočem letu.

Občinska politika bi morala biti izvzeta iz okov ozkega strankarstva in imeti pred očmi le dobrobit občanov. Konstatirati po moram, da se je morala skvarjena politika prenesla tudi v to dvorano. Iz debate o proračunu smo mi delavci obogateli za nekaj neizpodbitnih dejstev, namreč, da je meščanstvo popolnoma nesposobno, da bi ustvarjalo za družbo kaj odredilnega. V tej svoji nesposobnosti so napadali pripadniki meščanstva občinsko politiko bivše Zveze delovnega ljudstva, dasi je bila njena obč. politika edini svetel žarek na ljubljanskem magistratu po vojni. Ta politika je bila tako dobra, da jo je bivša Slovenska ljudska stranka proglasila za svojo. V tej proračunski debati pa smo doživeli tudi to, da so bivši funkcionarji bivše SLS odobrvali in podpirali napade na to politiko. Tako postopanje odločno obsojamo.

S tem pa ne rečem, da zaupam in odbravam delovanje nedavne večine. Ne! Nasprotno. Koalicija ni mogla ničesar novega, svežega ustvariti. Mogoče bo kdo trdil: Saj si bil tudi ti v tej koaliciji. Res je. Toda mene je držala na tej poti bolj bivša takozvana politična disciplina zlasti pa šibka delavska delegacija v občinskem svetu. To moram odkrito priznati. Čemu bi tajil? So bile pač take razmere tu v tej zbornici in tudi med delavstvom samim.

Konstatirati moram, da se poskuša od nekaterih reakcionarcev uvesti zopet na občinskem magistratu zastareli in

okosteneli predvojni sistem, ki so ga upeljali ravno ljudje kakor g. Ivan Hribar. To je nazadnjaški in nesocialni sistem, ki je poznal Ljubljano le kot malo-meščansko »dolgo vas«. Njegovo nastopanje nam kaže sistem, ki se je dobro plačalo višje uradništvo, nižje pa in mestno delavstvo in vprašanja, ki se tičejo njega, pa so se popolnoma zame-marjala.

Občina potrebuje modernega razvoja, predvsem v socialnem pogledu. Zato mora biti naloga nas vseh, ki jim je dana skrb za dobrobit občine, da se današnje razmere čimprej uredijo v tem pravcu in da se sestavlja proračun pod temi vidiki.

Izjavljam, da bom kot krščanski socialist glasoval proti proračunu.

Ze letom proračunske debate so nekateri govorniki bivšega naprednega kluba poudarjali, da jim je avtonomija Ljubljane nad vse. Šmenta! Ko bi človek le mogel pozabiti vse, kar se je že dogodilo na ljubljanskem magistratu v zadnjih letih do 6. januarja 1929. In to baš po iniciativnosti teh ljudi. Res je, da so se v proračunski debati in posebno še z odhodom enega dela obč. svetnikov pokazale jasne tendence za spremembo današnjega režima na ljubljanskem rotovžu in za uvedbo komisarijata. Toda legitimacije, bičati take nakane, nimajo »napredni« gospodje nikake.

Dobro premišljena izjava obč. sv. Rutarja ki jo zato doslovno priobčujemo, pove v bistvu vse. Gotovo je, da morajo zastopniki delovnega ljudstva v občinskem svetu hoditi vedno svojo pot. Zato bi se zelo motil, kdor bi menil, da je ali pa še utegne biti delavska delegacija v občinskem svetu orodje v rokah kogarkoli in katerekoli struje, ki nastopa v obč. politiki ali pa še namerava!

Tedenske novice.

Izlet Ljubljančanov v Pikel pri Borovnici 1. maja. Skupina privatnih nameščencev vabi članstvo vseh naših organizacij, da se udeleži izleta. Odhajamo ob 6.10 zjutraj in se peljemo do Preserja. Popoldne povratek. Vabljeni vsi. — Odbor skupine.

Vsem, ki imate v prodaji **Del. koledarček.** Delavska založba Vas poziva ponovno, da vrnete takoj vse neprodane koledarčke, ker jih rabimo za naše inozemske delavce. Koledarčki leže pri vas zapuščeni, zunaj pa čakajo ljudje nestrpno nanje, mi jim pa ne moremo ustreči radi nekaterih. — Delavska založba.

Atom:

Pravica do eksistence.

(Delavski okrožnica Leona XIII.)

15. Nobenega povoda ni, zakaj bi vpeljavali državno skrbstvo; človek je namreč starejši kot država. Zato je človek moral pravico, da čuva življenje in telo, po naravi imeti preje, kakor je nastala katerakoli država.

Življenje je božji dar; zato ni človekova lastnina, s katero bi smel delati, kakor mu drago. Bog ga je poklical iz nič v življenje; zato mora toliko časa živeti, dokler ga zopet Bog ne odzove. Ker pa mora človek živeti, zato ima pravico, da živi. To življenje pa ni samo živalsko, marveč je tudi osebnostno. Človek je umno bitje, ki ima svobodno voljo, zato je oseba. Kot ljudje smo si vsi enaki; nobeden nima več, nobeden manj osebnih pravic, ker je narava pri vseh ljudeh enaka človeška narava. V socialnem življenju ne more biti popolne enakosti. Iz samih rok, iz samih glav ali iz samih nog ni mogoče sestaviti organskega telesa in družba take vrste bi morala nujno razpasti. Toda z ozirom na eksistenčno pravo in na pravice, ki so z njim v zvezi, smo si vsi enaki.

Iz pravice do eksistence, dobivanja in življenja povsem naravno sledi pravica človeka, da je obvarovan pred vsemi nevarnostmi, ki njegovo existenco ogrožajo. Znani mislec Hertling³³ sam priznava, da ima človek nedvomno pravico do tega, da nihče ne škoduje njegovi duhovni, fizični in nravni eksistenci in pravico tudi, da ga država učinkovito varuje in ščiti pred vsemi tozadevnimi napadi. Ta pravica do zaščite pa nikakor še ni izčrpana s tem, da država ščiti poedinca pred umorom, ropom, tatvino itd., kajti človek ima pravico, da mu nihče ne sme škodovati v njegovi eksistenci. V kolikor toliko urejenih državah ni nevarnosti, vsaj na splošno ne, da bi tatovi, roparji in morivci človeku škodovali na njegovi eksistenci. Izpostavljen pa je tu človek novi nevarnosti, ki mu preti vsled današnjega gospodarskega reda, ki v resnici tisočem in stotisočem naravnost onemogočuje existenco.

Kjer so pa razmere take, da si posameznik ne more braniti lastnega zdravja in življenja, mora to izvrševati družba v kateri živi, in sicer v prvi vrsti država. Delavci, ki so prisiljeni delati v zdravju ali življenju škodljivih podjetjih, katerim se nalaga prehujo in predolgo delo, se ne morejo sami braniti. Zato jih mora varovati država z zakoni. Take zakone, ki se imenujejo zakoni za delavsko varstvo zahteva naravnost pravica do eksistence. Določila, koliko se sme kvečjemu delati na dan, o prostih nedeljah in praznikih, o ponočnem delu, kakšni naj bodo prostori in priprave za varnost zdravja in življenja itd. torej nikakor niso kake posebne pravice, ki jih daje država delavcem, marveč so samo dolžna državna obramba delavskega eksistenčnega prava. Iz tega pa sledi, da ima država gotovo tudi pravico določiti, koliko sme znašati najmanjša plača. S tem se ne vtika v zasebne pravice delodajavcev, s tem ne ruši njihove svobode, temveč samo izvršuje svojo prvo dolžnost, da varuje eksistenčno pravo pri takih, ki ga sami ne morejo braniti.

Kakor hitro namreč enkrat priznamo človeku pravico do eksistence, mu nujno moramo priznati tudi pravico do gotovega dela zemeljskih dobrin, ki so mu potrebne, da more živeti človeka dostojno življenje. Jasno je namreč, da od zraka ne more živeti. Jasno je pa tudi, da mora pravico do teh zemeljskih dobrin dokazati z delom, to se pravi, da ima dolžnost pridobivati si isto po najprvotnejši poti, ki vodi do njih, namreč s svojim delom. Kdor ne dela, naj tudi ne je.

Tu pa naletimo na rakrano našega gospodarskega sistema in vidimo, kako isti krši najprvotnejšo naravno pravico človeka, pravico do eksistence. Ker so namreč zemeljske dobrine po naravnem pravu za vse ljudi določene, je jasno, da imajo vsi ljudje pravico do njih v kolikor je od njih odvisna njihova existenca. Veliko število brezposelnih v malone vseh modernih državah pa kaže, da bi mnogi radi delali, pa dela dobiti ne morejo in so naravno na ta način oropani možnosti pridobiti si potrebno za ohranitev svoje eksistence. Z bengalično lučjo osvetljuje to

dejstvo vso pogrešenost današnjega gospodarskega reda, nalaga pa človeški družbi, odnosno državi tudi dolžnost, da ščiti naravno pravo do eksistence na podoben način, kakor ščiti isto pred roparji, tatovi in morilci. Skrbeti mora država za možnost zaposlitve tistih, ki so brez dela, da jim s tem da priliko, pridobiti si z delom potrebno za človeka dostojno življenje.

Dolžnost države je skrbeti za časn timer blagor državljanov. Kakor se mora umakniti lastninska pravica naravni pravici eksistence, enako se ji mora potom države umakniti tudi pravica svobodnega gospodarstva. Pravica do eksistence vključuje dolžnost dela, pa tudi pravico do dela.³⁶

Človek pa nima samo pravice, ohranjati si telesno življenje, marveč sme tudi skrbeti, da si ga izpopolnjuje. Pravico ima, da si pridobi pripomočkov, s katerimi si lajša, lepša, sladki svoje bivanje na svetu. Vse to izvira samo po sebi iz njegovega eksistenčnega prava.

To pravo ni samo nekakšna pravica do miloščine. Miloščina se daje le iz ljubezni, priznavanje eksistenčnega prava pa zahteva stroga pravičnost. Kapitalizem bi rad pokrtil dolžnosti, ki jih ima družba z ozirom na to pravo s tem, da vrže sem pa tja nekaj drobtin vbogajme med revno ljudstvo. Tudi države pod kapitalističnim vplivom raje govorijo o skrbi za ubožce, nego da bi temeljito odstranile tiste vzroke, ki toliko ljudi današnje dni potiskajo v blede revščino. Taka družba, kjer je ogromno število revežev, navezanih na miloščino ni zdrava. Če pa redno cele vrste ljudi propadajo v revščino, potem je to jasno znamenje, da se v družbi ne spoštuje eksistenčno telesno pravo. Dobro je, če se država meni tudi za reveže, s tem naj dopolnjuje to, česar krščanska ljubezen ne more storiti. Brez dvojbe je dovoljeno, da naloži bogatinom davek za uboge; toda v prvi vrsti je njena dolžnost, varovati pravice svojih članov. Pravičnost je njeno polje, ljubezen ima nastopati le tam, kjer je pravičnost že izpregovorila svojo zadnjo besedo.³⁷

Naše gospodarstvo in socialna politika.

Glavne panoge gospodarstva.

Ze takoj prvi dan, ko so stopili v naši državi v veljavo razni zakoni socialno-politične vsebine, so naleteli na odpor takozvanih gospodarskih krogov. Največkrat so utemeljevali in še utemeljujejo svoje postopanje z občo gospodarsko krizo. To pa je le splošna trditve brez kakih dokazov.

Ako hočemo ugotoviti položaj gospodarstva, ga moramo razdeliti na posamezne sestavne panoge, sicer pridemo le do motne in zabrisane slike. — Glavni sestavni deli gospodarstva so: poljedelstvo, obrt in industrija. Pri poljedelstvu pridejo v poštev veliki in mali posestniki ter najemniki.

Pri obrti in industriji razlikujemo: Male obrtnike, trgovce, industrijalce, velike trgovce in banke.

Pri tem pa ne smemo pustiti iz vida položaja širokih mas konsumentov, katere tvorijo uradniki, nameščenci in delavci.

Resnica je, da zavisi kolikor toliko vsaka gospodarska panoga od druge, vendar pa je pri vseh velika razlika, vsled česar ne zadene morebitna gospodarska kriza vseh enako. Nasprotno ene panoge lahko občutno zadene, dočim drugim celo koristi. Ako pa hočemo izlečiti bolehaloči organizem, moramo preiskati, katere rane so najhujše in potrebujejo najprvo zdravljenja v interesu družbe in države.

Poljedelstvo.

Brez dvoma je najvažnejši za naše gospodarstvo položaj poljedelstva.

Kmečko prebivalstvo tvori najvišji odstotek državljanov, a kmetijski produkti celo 45,36 odstotkov celotne proizvodnje. Rudarstvo, gozdom, domača industrija in ribolov so izvzeti. Poljedelstvo pride torej v poštev kot producent, pa tudi kot konsument. Od kupne moči poljedelskega prebivalstva zavisi v prvi vrsti tisti del industrije, ki proizvaja za domači trg, to je mala obrt in trgovina na drobno.

Razvoj našega poljedelstva ni šel v smeri naraščanja, ampak padanja. Obsejana je bila sicer vedno večja površina zemlje, toda pridelek je bil manjši. Vzrok so vremenske nezgode. Glavni udarec je pa dobilo poljedelstvo s padcem cen na svetovnem trgu leta 1925. Cene poljedelskim proizvodom so se zniževale na svetovnem tržišču tudi še leta 1926. in deloma 1927. Isto je bilo pri živini. Leta 1923. je bila povprečna cena za izvoženo žival 263 Din, l. 1924. 263 Din, leta 1925. 194 Din, leta 1926. 150 Din, leta 1927. 130 Din. V letih 1926 in 1927 je bil zelo velik izvoz zlasti svinj, toda izkupiček je bil veliko manjši.

Vse te okolnosti so povzročile zmanjšanje kupne moči poljedelskega prebivalstva, manjše kmete in bajtarje pa poglone na delovni trg. Slaba leta v poljedelstvu so prizadela ljudi, kojih eksistenca zavisi od dohodkov njihovega dela in one obrti, ki so v neposrednem stiku s prebivalstvom, dočim so pa veliki industriji koristile. Deloma so jim dovajale cene delovne moči, deloma pa cenejšje surovine, ki se dobivajo iz poljedelstva: žito, meso, kože itd. Radi slabih letin tudi veleposestva niso trpele, ker so dobila nadoknado v cenejših delavcih. Istotako jim je koristil nenađen dvig cen.

Iz navedenega sledi, da ne more biti govora o splošni gospodarski krizi, marveč še celo o dvigu nekaterih panog industrije radi neugodnih razmer poljedelstva.

Industrija.

K industriji prištevamo tudi obrt. O tej pa na žalost ni nikakih zanesljivih podatkov. Vemo samo to, koliko je takih podjetij v naši državi. O obrti moramo sklepati le to, da se je njen položaj precej poslabšal vsled slabe kupne moči uradništva, nameščencev in delavcev. Gotovo je tudi, da je bilo radi tega mnogo slabičev uničenih, ki so zopet šli med odvišne sloje — delavce. Pa tudi to je gotovo, da ni bil vzrok propada obrti prekršek delovni čas. Obrti ne bi rešil niti 15 urni delavnik.

Z gotovostjo pa moremo zasledovati dva odločilna činitelja v industriji: bančni in industrijski kapital. Za prvega lahko z vso sigurnostjo trdimo, da ni bil popolnoma nič prizadet po raznih gospodarskih krizah. Njegova obrestna

mera je še vedno okrog 15%, torej trikrat do štirikrat višja, kakor v drugih deželah, če bi kdo hotel govoriti o faktorjih, ki obremenjujejo naše gospodarstvo, potem bi moral pokazati v prvi vrsti na njegovega največjega sovražnika — na oderuštvo v obliki visokih obrestih.

Stanje bančnega kapitala je sledeče:

Leto	last. sred.	tek. rač.	vloge
	v milijonih Din		
1923	—	—	3581
1924	2450	6901	4652
1925	2554	7630	5832
1926	2655	4461	6839
1927	2610	4675	7134

Pri tem pa ni všteto denarno stanje narodne banke, državne hipotekarne banke in poštne hranilnice.

Industrija ni nazadovala.

Nadaljni dokaz, da industrija kot celota ni nazadovala, ampak napredovala, je tudi povečanje števila delavcev. Po podatkih osrednjega urada za zavarovanje delavcev v Zagrebu se je kretalo povprečno število zavarovancev tako-le: L. 1923. 354.257, l. 1924. 459.312, l. 1925. 470.491, l. 1926. 473.506, l. 1927. 509.172, l. 1928. 576.464.

Da je industrija v splošnem rastla, dokazuje tudi uvoz strojev. V našo državo je bilo uvoženih strojev:

Leta	kg	vrednost Din
1920	13,677.552	84,718.670
1921	35,891.822	248,156.656
1922	39,399.623	432,359.104
1923	33,307.603	510,093.815
1924	21,567.522	491,547.615
1925	29,767.647	630,947.754
1926	31,042.748	661,471.808
1927	25,488.588	612,793.333

Pri uvozu strojev se ne sme upoštevati toliko teža, kakor pa izdatki za stroje. Ti pa nudijo dovolj nazorno sliko.

Zaščitna carina.

V izpopolnitev slike položaja splošnega gospodarstva pa ne smemo izpustiti iz vidika treh faktorjev, ki zlasti ugodno vplivajo na razvoj in prospeh industrije.

1. Umetno dviganje cen potom zaščitne carinske politike. Radi tega so vsi industrijski proizvodi, izvzemši moke, cementa in lesa, pri nas znatno dražji, kakor v drugih državah. Razmerje cene pri nas in drugod je kakor 100 proti 43,50, sladkorja pa 100 proti 62,50.

Porast storitve posameznega delavca.

Vse to pride v korist podjetnika, ker so šle mezde kjub temu navzdol, mesto navzgor.

Tako je rudar nakopal leta 1920. 99,2 tone premoga, leta 1927. pa 159,8 ton. **Papirna industrija** istotako izkazuje ogromen dvig storitve, ki je narasla v letih 1926 in 1928 od 20.562 na 22.961 kilogramov.

Ta napredek bi bil še veliko večji, če bi uporabljala naša industrija le moderne stroje. Dokazano pa je, da se uvažajo iz inozemstva stroji, ki se tam ne morejo uporabljati, ker so zastareli, dočim se pri nas z njimi dela in proizvaja ter dela velike dobičke pod varstvom zaščitne carine in nizkih mezd. Tako je preneslo neko tekstilno podjetje stare stroje iz Poljske v bližino Zagreba in z njimi otvorilo novo dobičkanosno podjetje. **V tem podjetju zaslužijo delavci pri polnem osemurnem delu na dan navadno izpod 10 Din.**

Padee delavskih plač.

S tem smo prešli pa na tretjo ugodnost, ki jo ima naša industrija: na obči padee delavskih mezd. Da zniža delavske mezde, je pričela pritegovati industrija v delo vedno več otrok in žena. Razlika med mezdami, ki bi jih morala dajati odraslim delavcem in med mezdami, ki jih plača ženskim ter mladotnim delovnim silam, gre v milijarde.

Povrhu uživa industrija še velike ugodnosti z ozirom na javne dajatve. Mezdni podatki kažejo, da plačujejo nameščenci in delavci sorazmerno svojim dohodkom štirikrat več davkov kakor industrija. Pri nas v Sloveniji je bila pred vojno industrija tudi višje obdačena, kakor pa je sedaj.

Vse to dokazuje, da je prizadela gospodarska kriza najmanj industrijo. Kjer jo je pa zadela, je skušala industrija

Borci.

Vsa narava se prebuja. Solnce, narava kliče vse speče klice življenja na dan. In kliče na dan tudi vse speče sile mladega človeka.

Mnogo se je govorilo, ukrepalo in reševalo! In ali res ne morejo razumeti razmišljalo že o mladosti, mladem človeku in njegovem razpoloženju; vendar se ni nikoli še danes vzelo pri nas resno v pretres vprašanje **delavske, proletarske mladine** po vojni; in je vendar to vprašanje najvažnejše: **Mladina do 18. leta! Pri osnovi je treba začeti graditi na novih temeljih.**

Razlikovati moramo pri nas dvojno proletarsko mladino. Eno iz industrijskih in rudarskih krajev, ter kmetstvo. Vsaka ima svoje posebno obiležje, svoje značilnosti, ki nam morajo biti pri dojemaju njihove miselnosti odločilne in nam pokazati pot, kako rešiti ta težek problem: vzgoja proletarske mladine. Za obe plati drži eno, namreč, da se za mladino do 18. leta ni ničesar še storilo, kar bi izhajalo iz njene proletarske miselnosti in bi njenim proletarskim razmeram odgovarjalo v kulturno-prosvetnem in telesno-vzgojnem oziru. Saj ljudje, ki niso sami bili proletarci, ne morejo in niso mogli zajeti tega vitalnega vprašanja vsakega kulturno-vzgojnega dela za trpeče, ponižane in razžaljane.

To spoznanje je rodilo »Borce«, ki so nekak osek v »Krekovi mladini« s čisto svojskim načinom organizacije.

Toda komaj so se pojavila prva krda »Borcev«, že je bilo o njih povsod vse polno mogočih in nemogočih namigavanj, govorin in podtikanj, ki so spravila marsikak nesorazum v vrste delavstva samega. Da se enkrat za vselej končajo vsi nesorazumi, bodi na tem mestu v kratkih potezah orisan celotni ustroj te organizacije, pri čemer se hočemo ozirati tudi na glavne pomisleke in ugovore s katerokoli strani.

»Borci« so organizacija proletarske mladine. Ves njihov ustroj je zgrajen na ideologiji krščanskega socializma, kateremu hočejo biti — kakor že ime pove — **avantgarda**. Avantgarda — pa zahteva od vsakega posameznika celotnega človeka; močnega, zdravega duševno in telesno. Torej mora biti mladinska organizacija tudi šola (pa ne v starem pomenu besede) za duha in telo. — V »Borcih« se torej združuje udejstvovanje posameznika kakor organizacije v zasebnem in javnem življenju po načelih kršč. socializma ter priprava na to delo. Polagajo pa zaenkrat največjo važnost na pripravo —: Kdor nič nima, ne more ničesar dati!

In ravno način priprave je za marsikoga spodtakljiv. Oglejmo si ga torej podrobneje!

Vsa priprava na življenje se mora postaviti na popolnoma drugo podlago, nego je bila postavljena doslej vsa naša vzgoja: Kazali so nam življenje po šolah in čitankah in pridigah samo od zunaj — s solncem oblitu na eni strani, na drugi pa strahovito pregrešno. Mnogo se govori — zato so predstave mladega človeka o življenju povsem napačne; saj ga vendar ne zajamejo tisti suhi nauki in mučno posedanje po zaprašenih predavalnicah, v katere so uklenili vso kipečo, svetlo otroštvo in mladost doraščajočega mladca. Še danes nismo prišli do tega, da bi izvajali posledice iz spoznanja, da se telo povprečno mnogo hitreje razvija od duha. Telo se dobesedno uklene v ozke forme, da bi se mogel duh »razvijati« — na škodo telesnega zdravlja seve. In vidimo torej prav lepo zopet nepravilnosti in nepravilnosti vsega sistema, v katerem živimo že od zgodnje mladosti.

Tako greši vsa družba danes nad otrokom, nad vsakim otrokom. Toda otroci, ki prihajajo iz boljših hiš, imajo vsaj nekoliko zadoščenja in razgibanosti potem doma, v prijetni domačnosti, v več ali manj brezskrbnem življenju.

Drugače proletarski otroci. (Za en-

prevaliti bremena na druge, predvsem na delavstvo in nameščence.

Vse to pa tudi dokazuje, da je odpor proti socialni politiki z izgovorom na občo gospodarsko krizo neosnovan in da izvira povsem iz neprijateljskega to je kapitalističnega razpoloženja napram delavstvu in njegovim pravicam.

krat se oziramo v prvi vrsti na otroke iz industrijskih in rudarskih krajev). Pridejo iz šole, prepuščeni po večini samim sebi, mati — ki je vendar središče družinskega življenja — je v službi in priganja otroke k težkemu delu, ne da bi jim nudila dovolj hrane ali pa tiste ljubezni, do katere ima vendar vsak človek že naravno pravico ali pa se v obče ne meni zanje. In vendar — ali je že kdo pomislil, da je ravno v **teh otrocih največ zdravja, pristnosti in talentov!** (Pomislite, ali je umetnost iz otrok bogatinov vzgojiti »poštene« in »ugledne« može, če jim že pri vstopu v življenje in potem skozi vso življensko pot servirajo le najboljše izsledke vseh dob in ljudi!)

In ravno zato je nujnost dovela do tega, da poiščemo pravi način tudi tem otrokom, ki jih je že življenje samo napravilo resne in zavedne proletarce. Treba jih je zdaj še samo usmeriti, da tudi taki ostanejo!

In tu seže organizacija »Borcev« po najboljši pomočnici in zaveznici — po **naravi**. In baš to je na mnogih, zlasti intelektualnih vrstah izzvalo največ nasprotovanja. In vendar — ali so se vsi ti nasprotniki zavedali prej navedenih dejstev, ki nujno zahtevajo čisto svojo mlade duševnosti in sploh mladega človeka, ki kar vpije po solncu, svobodi, gibanju, telesnem udejstvovanju in po fantovski družbi! — In to tembolj, čim manj je doživel v svoji lastni družini, mladosti solnca, ljubezni, zdravja. Kdor tega ne bi hotel umeti in s tem važnim dejstvom računati, bi zagrešil najusodnejšo pomoto, ki bi se bridko maščevala: Nova družba zahteva tudi fizično močnih, zdravih ljudi! Saj je narava vedno zaveznica slabega, tlačenega — zdravega! Naj nikdo ne misli, da ima le buržujski otrok pravico do solnca in planin in pesmi! O tudi v naših proletarskih srcih gori čisti plamen ljubezni do vseh naravnih krasot, ki jih tembolj doživljamo, čim težje so nam dostopne.

Narava ustvarja silo duha in volje in telesa, ustvarja harmonijo med dušo in telesom. Česar se je človek naučil v naravi, mu ostane za vedno: **Narava vzgaja v samostojnosti!**

In samostojnosti, doslednosti ravno manjka vsemu proletarskemu pokretu: Gostilniške sobe, suha predavanja so bila pač dovolj vabljliva in zajemljiva za odrasle, toda mladina ni od vsega tega odnesla skoro ničesar: Premalo smo vedeli za njene naravne potrebe.

Torej — »Borci« se vzgajajo v naravi — v krepke proletarske borce, ki bodo znali nastopiti vedno z dejanji, česar nam je vedno manjkalo. Ni važno, da so se uporabila najboljša izkustva drugih, več ali manj brezbarvnih organizacij, kakor gozdomnikov, skavtov etc., in se na podlagi teh in lastnih izkušenj otvorilo, upamo, nekaj zares proletarskemu otroku nujnega in dostopnega, **važno je samo to, da se vsi zavedamo potrebe in enotnosti te organizacije in brez oklevanja krepko poprimemo za delo!**

Njihova vzgoja je — **s a m o v z g o j a**. Trda beseda — o potrebna. Vsak naj pretehta samega sebe — in če se smatra močnega dovolj, je »Borec«. Pravilnik in vse je le ogrodje, opora duha, ki si mora forme s a m ustvarjati.

V naravo hodijo na izlete, sestanke, krajša (enodnevn) in daljša taborenja. Nekaka molitev je vse njihovo bivanje v naravi; kakor najstrožje duhovne vaje. Ni to zabava samo, kakor si to gospodje in naivni ljudje predstavljajo, ampak trdo, resno delo, ki dviga duha in osveži telo. Beseda v naravi — pod božjim solncem iz mlade duše mladim srcem govornica — odtehta dvajset sličnih sestankov v sobi.

Središče vsega njihovega dela je veliki tabor, ko se zberejo vsi — po možnosti za cel mesec — skupaj. (Letos bo ta veliki tabor julija meseca v Bohinju. Priprave vodi Vrhovni stan, ki daje tudi ostala pojasnila — Delavska zbornica, K. mladina, Lj.)

Veliki tabor je pregled vseh delavskih fantov. Takrat polože tudi obljubo novovstopli člani; ta trenutek je naj-slovesnejši. Kdor ga je le enkrat doživel — bo vztrajal. To se izvrši ob Večnem ognju (sredi tabora gori neprestano ogenj, ki je simbol večne pripravljenosti »Borcev« za delo in žrtve za proletariat), ko Veliki ot (tako se

imenuje vodja vseh Borcev) sprejme ob večerni zarji od vsakega posameznega člana zeleno vejico in jo vrže v Sveti ogenj, nad katerim polagajo novi člani, ki so položili izpite, večno obljubo:

Obljubljam pred svojo vestjo in svojim ponosom,

da mi bodo vedno sveti ukazi Zakona Borcev,

da bom vedno zvest sin delovnega ljudstva

in da se bom vedno boril za njegov blagor. — Pomagaj mi Bog!

Vsak je lahko iz povedanega kakor tudi iz delovanja »Borcev« posnel njihovo resnost, nujnost in pomembnost.

Gre le za to, da bi sedaj praktično izvedli to organizacijo na čim širši krog: Saj so »Borci« vendar najboljša šola i za Krekovo mladino (kulturno organizacijo) i za Strokovno organizacijo, katerima je vedno tako primanjkovalo vsežega, večšega naraščaja.

Primimo za delo! Naša parola: Kjer »Krekova«, tam »Borci«! Kjer »Strokovna«, tam »Krekova«! V dopolnjevanju bom rasli!

In začeti moramo pri sebi!

Starši, ki ste strokovno organizirani in ste zavedni proletarci — čemu pošiljate otroke v brezbarvna ali celo buržajska društva? Ali se zavedate svoje odgovornosti?

Ne mislite, da bo vaš otrok v proletarski šoli, v proletarski organizaciji postal slabši; ali da so ona društva »boljša« ali celo bolj »nobel«! To je kratkovidnost, ki se je maščevala ne samo nad celim proletarskim razredom (koliko talentov je tako proletarijat izgubil), ampak še bolj nad starši samimi! Saj lahko dnevno doživljate slučaje, ko otroci, vzrasli po buržujskih organizacijah in šolah, zataje in zapuste svoje starše, ki so jih vzgojili, v največji bedi in pomanjkanju in se ne zmenijo več zanje!

Velja: Svoji k svojim!

In še: Kolikor bomo mi zmogli, bo naše in samo naše! Oni, ki bodo prišli za nami, pa bodo dalje gradili!

Torej: Delajmo vztrajno in neodjenljivo na naši novi, proletarski kulturi — na svojih srcih, da nas najde dan, ki bo nas zahteval, **pripravljeni za vse**: Krepke osebnosti, izklesane značaje — večše v vseh stvareh širokega značaja — večše v vseh stvareh širokega obzora — zdrave na duši in na telesu!

¹ Članek je napisan le kot donos k vprašanju naše proletarske mladinske vzgoje in poti do nje. O praktičnem delu »Borcev«, o njihovih sestankih, tečajih in dr. pa še drugič. Pis.

Viničarji pri delu in v organizaciji.

Kakor so viničarji posebna skupina poljedelskega delavstva, tako jih označujejo še prav posebej gospodarske, socialne in kulturne prilike, da se razlikujejo od drugega ročnega delavstva. Nobena stroka delavstva toliko ne dela in telesno ne trpi, kakor ravno viničarji.

Vse, kar rabi dnevno zase, za svojo živino in kar mora izvršiti za gospodarja, gre preko njegovih ramen in hrbta iz doline na hrib, bodisi da so to poljski pridečki ali klaja za živino ali voda za razno uporabo itd. Prav tako pa zopet ni do ne prenese toliko bede in izkoriščanja od strani posedujočih krogov kot ravno viničarji. **Z gotovostjo trdimo, da več kot 90 odstotkov viničarskih družin, kljub največjemu naporu in trdemu delu od zore do mraka, ne pride niti do vsakdanjega kruha!** Sploh so ves denar zaslužek (v mariborski okolici 1 do 3 Din) pri svoji hrani in vse naravno dajatve viničarjev odvisne le od dobre volje gospodarjev in od običajnih krajevnih delovnih pogojev, ki so po raznih krajih naših goric silno različni, in katere vinogradniki in kmetje v vsa-

kem kraju sami določajo (da ne plača eden več kot drugi, da za odslužilo računajo vsi enako itd.).

Pridelki z viničarjeve deputatne zemlje so tako malenkostni, da zadoštujejo komaj za nekaj mesecev. Tako so viničarji prisiljeni iskati zaslužka po mlatvah v različnih krajih pri bogatejših kmetih, kjer se ta njihova stiska zopet prav do mozga izkorišča. Drugi zopet najemajo zemljo. Najemnino morajo plačati s svojim delom. Kako se pri tem lahko odira, si gotovo ni težko predstavljati. Največjo krivico prizadevajo tem siromakom tisti kmetje, ki dajejo viničarjem v najemi zemljo, drva in sploh vse potrebno po cenah, ki so mnogo višje od tistikrat sploh običajnih. Viničar mora imeti zaslužek, ker živ ne more v zemljo. Celó vesel je, če se sploh kaj takega dobi. Taki kmetje natančno preračunajo, koliko delavcev rabi njihovo posestva, ako ga sami obdelujejo in potem kalkulirajo. Odločijo se za tisto, kar jim jim več nese. Tako se izkoriščajo vsi kmečki viničarji, v pretežni večini pa tudi viničarji na tako zvanih gosposkih posestvih.

Celo zimo je viničar brezposeln, ko se pa odpre delo, pa mora delati celo poletje samo za dolg, ki si ga je nakopal v mesecih brezposelnosti. Stiska ustvarja stisko in zopet stisko, kar prihaja vse prav tistim, ki povsod prežijo, da spravijo viničarja v še večjo odvisnost. Tako postajajo viničarji vedno bolj nezavedni in strahopetni in rašči klonijo glave in molče, kakor pa bi se kdo dvignil proti vsem neznosnim krivicam. To daje izkoriščevalcem še večji pogum, da nadaljujejo in še stopnjujejo svoje profitarstvo.

Da so danes viničarji tako bedno ljudstvo, tako sproletalizirani, je vzrok v tem, ker so si do danes pustili določati svojo usodo od drugih, vsak viničar sam pa ni storil za svojo skupnost prav ničesar. **Vsak sloj proletarskega raz-**

reda, ki danes nima svoje organizacije, je kot bi bil zapisan smrti.

Pri viničarjih se danes vsaj nekoliko zboljšuje položaj. Nastopila je »Strokovna zveza viničarjev«, ki jo vodijo viničarji sami, katera predstavlja tisti forum, ki vse pravice in pridobitve viničarjev štiti, skrbno pazi na delo in nakne nasprotnikov, vodi vso borbo za pridobitev izgubljenih pravic, daje navodila in vzdržuje med viničarji tako potrebno solidarnost ter tako združuje v enoto vse viničarje slovenskih in haloških goric. Glavni namen te edine in najvišje viničarske instance je in ostane: dvigniti gospodarski, socialni in kulturni nivo viničarskega ljudstva.

Priborjeni viničarski red še zdavnaj ni rešil viničarskega vprašanja, ampak tvori le osnovo za nadaljnje borbe viničarjev za človeka vredno življenje. Podporni, starostni sklad, viničarske gospodarske zadruge, strokovna in gospodinjiska izobrazba, vzgoja viničarske mladine, vse to je vsakdanje delo naše »Strokovne zveze viničarjev«. **Ako bomo s svojim dosedanjim delom vztrajno nadaljevali in bo naša misel in organizacija prodira prav v vsako viničarsko kočjo, ne bodo nastopili samo novi časi za viničarje, ampak bodo zrastle tudi novi viničarji za nove čase.**

»Zdravnik mi je obljubil, da me bo v šestih tednih spravil na noge, da bom lahko hodil.« »No, in je besedo držal?« »Seveda je. Sedaj lahko hodim, kajti, prodati sem moral svoj avto, da sem mogel poravnati njegov račun.«

»Umrl bom, ako me ne vzameš.« je stokal neki zaljubljenec.

»Obžalujem, da tega ne morem storiti,« je odvrnila ona.

Da bi pa držal, kar je takrat izrekel, je v resnici umrl — namreč trideset let, pet mesecev in sedemnajst dni pozneje.

Kako gospodarite najbolje? Kako se zaščitite najuspešneje? Kako si prihranite vsako leto 3% Vaših izdatkov?

ČE STE ČLAN IN OBENEM ODJEMALEC PRI

I. delavskem konzumnem društvu v Ljubljani r. z. z o. z.

Pisarna: Kongresni trg št. 2

Ustanovljena 1895

Telefon 2255, 2855

ki ima danes preko 10.000 rednih članov in 29 prodajalen po vsej Sloveniji. Zadruga ima do danes sledeče oddelke: specerijski, kolonijalni, manufakturni in galanterijski in je vsled tega v stanu ugoditi vsem željam in potrebam svojih članov.

Iz vse svoje duše

René Bazin

Poslovenil Niko Kuret

»Dosljej niti on, niti kateri drugi. Pravim, da so podli, ti moški. Menim, da nas ne ljubijo tako, kakor ljubimo me. Da nas zapuščajo in da so tiste, ki so se vdale življenju, bolj nesrečne nego druge. Če padem, bo to krivda mojega slabega svetovalca.«

Kateroga?

»Vedno istega. Tu plačujem osem frankov mesečno. Dobivam jih petnajst. Pa je treba večerjati, oblačiti, kuriti, prati mojih dvoje srajc in troje robocev... Imam že več nego 15 frankov dolga. Kako hočete, da naj živim? Nekega dne, ko bom lačna, pojdem s tem ali onim...«

To mi je presunilo srce. Nisem vedela več, kaj sem govorila.

Tedaj sva jokali obe, tesno objeti pred mizo z večerjo. Nisva se mogli ubraniti solzam. Marija nima vere. Pozabila je onih bore molitev, ki jih je znala nekoč. Pri vsem tem pa je tako nežna narava in tako polna zanosa. Žal je to zanos proti temnemu, proti zlu in proti smrti. Zdelo se mi je, da priiskam k sebi bolno sestro. Trpeli sva skupaj in čutim, da sem navezana nanjo z vsemi bojaznimi, ki jih trpim, in radi vse vdanostjo, s katero se mi je prepustila. Potem sva se pogovarjali. Poskusila sem, da ji zopet opomorem. Napravila sem ji načrt izdatkov, ki sva končali s smehom, tako je bilo težko. Obljubila sem ji, da jo podprem po svoji najboljši volji pri gospe Clémenci. Da bom poskusila, doseči zanj še večerjo ali malce višjo plačo.

»Tako tesno me je objela, ko sem odhajala. Nebo je bilo polno zvezd, pa sem jih videla šele, ko sem dospela domov. Nisem več čutila potrebe, da bi mislila nase. Moj Bog, kako bi jo hotela čuvati. Pa ničesar nimam, česar bi trebalo. Jaz, ki o meni pravijo, da sem dobra, imam le nedoločno željo po dobrem. Čutim se slabo, čutim se celo krivo.«

»Da, nocoj v tišini svoje sobe, ki mi je tako sladko zatišje, sem si v svesti, da nisem ravnala

prav do Etienna Loutrela. Kakor druge, tudi jaz potrebujem ljubezni. Pustila sem, da mi je dvoril, ker mi je bilo všeč, da me kdo obdaja z ljubeznijo. Nisem mislila, da bo Etienne smatral tako zgodaj, da ima pravico do moje ljubezni. Vsa najina preteklost prijateljstva se mi je zdela dovoljno opravičilo moje in njegove domačnosti. V spomin sem si klicala to preteklost, da sem si razložila večjo živahnost njegovih oči in njegove ljubeznivosti in njegove pozornosti. Hotela sem varati samo sebe. Da užijem veselje njegove prve izpovedi, sem jo poslušala in se branila, jo razumeti.«

»Sedaj, ko se je odkrito izrazil, ne morem podlo želeli svidenja, niti mu dati prilike, da mi reče: Lepi ste, neznansko ste mi všeč; vi ste tista, ki sem si jo izbral.« Da mi poreče skratka vse besede, katere v snu žive z nami, odkar smo dekleta. Smili se mi, ubogi moj Etienne, ker je dober, odkrit, ker me ljubi in ker sem pričela čutiti, da z njim nisem ravnala prav. A dobro sem spoznala oni dan, da ničesar ne razumem o mojem poslu, o tistem, kar je bilo doslej edino zanimanje mojega življenja. Mar tega ni treba resno jemati v poštev, če se poročiva? Ali bi mogla zopet postati, čeprav bi ga ljubila, tisto, kar sem bila pred desetimi leti, — mala punčka, ki je zapustila šolo šolskih sester, ki ni brala ničesar, ki je poznala samo predmestje, ki si ne zna predstavljati nič preko zakona z delavcem?«

Preveč sem imela opravka z žametom, svilo in čipkami. Preveč sem imela po rokah lepih tkanin, zamislila preveč lepih stvari za druge. V meni ostaja od tega okus za razkožje in umetnost, ki ga on z mano ne bi delil. In najsi žrtvujem svoj posel, najsi zapustim radi mauvskih travnikov strica Eloijsa, ki gre v leta, — ali pa bi bila popolnoma srečna, ali bi mogla biti srečna kot žena Etienneva? Ne vem odgovora. Kadar pridem v dotiko z mladeniči iz boljšega sveta, dobro vem, da me morejo poročiti in mnogi izmed njih mi niti dvoma niso pustili, za kaj nas smatrajo. A nekaj mi ugaja v njihovih manirah in besedah, kar bi hotela najti v njem, ki bi ga ljubila.«

»Neumnica. Bojim se, da je nekaj nemogočnega stopilo v moje življenje z vzgojo, ki mi jo je dala moda. Imam prijateljice iz otroške dobe, ki so šle mojo pot. Omožene so, svojega moža imajo, svoje

gospodinjstvo, svojo hišo z dvema sobama skončema chantenayske ali indretske ulice. Kadar grem mimo, jih vidim z otrokom v naročju in zavidam jih. In vendar sem vsa omahljiva, kadar se mi njih sreča ponudi in nisem jim več podobna.«

»Kdo mi pove, kod jo naj uberem? Kdo mi pride na pomoč? Oh, jaz svetovalka, svetovalka drugim! Kako bi se jim smilila, če bi za to vedeli!«

* * *

Zelo pozno je bilo, ko je Henrietta zaspala. Polnočni hlad je orosil stekla na oknih. Ni bilo dojeti nobenega šuma korakov po nabrežjih, marveč samo plavajoči šum s kmetov, kjer se oglašajo žabe, in redno udarjanje verige ladje, ki jo je bivačica dvigala.

Henrietti je bila duša polna besedi in slik ljubezni. Sanjalo se ji je, da gre k poroki v beli kopreni in zlato pretkani obleki z ženinom ki je bil Etiennu podoben, a samo po licu. Zakaj bil je zelo eleganten in zelo bogat in sklanjal se je k njej, da ji poreče: »Ljubica, trpljenje je pozabljeno. Ljubim te.«

Isto noč se je sanjalo Mariji v njeni borni sobi na saint similienski ulici, da ima zastore okrog postelje, zrcalo po sobi, kjer se lahko vidi vsa in ki so imeli vse naokrog odseve v mavričnih barvah. Zdelo se ji je, da je zima in da streže s čajem v skodelicah iz poslikanega porcelana svoji materi, ki je bila dospela iz Pariza in s katero se je bila pobotala in ki je bila ljubezniva kakor nekoč in zadovoljna, da more ogreti svoje trudne roke ob ognju, ki je gorel pri hčeri prav tako visoko kot pri bogataših.

In še daleč od tam je v ulici okraja Saint-Felix, ki se razteza na obrežju Erdre, mala Louisa, vajenka, z gležnji zateklimi od utrujenosti, sanjala o časi, ko bo že odrasla delavka, krasilka ali pripravljalka, ko ne bo tékala več po mestu okrog in ji bodo pravile tovarišice iz delavnice: »Izvolite, gospodična Louisa?« In ob tej preprosti misli na boljšo bodočnost so se napol zaprte ustnice otrokove v somraku nasmehnile.

Mnogim je tako noč popravila trpkost dneva. Noč, — ko duše zapuste spono telesnosti in bivajo daleč proč od spečih teles...